

Kiem Kracht

Stichting Zaadgoed
voor biologische zaadteelt
en veredeling

“Op alle niveaus hebben we diversiteit nodig”

Maaïke Raaijmakers, beleidsmedewerker bij Biologica en bestuurslid van Stichting Zaadgoed, bezocht in New Mexico de 1ste Wereldconferentie over biologische zaadveredeling en fokkerij. Elk werelddeel worstelt met totaal andere knelpunten, constateerde zij verbaasd. De overeenkomst: het diepe besef dat diversiteit van levensbelang is.

Een ecosysteem met een grote diversiteit aan flora en fauna is het meest robuust. Dat geldt ook voor landbouw; teelt in monoculturen is vragen om ziektes en insectenplagen. Dat leerde Maaïke twintig jaar geleden al tijdens haar studie Biologie. Vanaf die dag is ze voor zichzelf biologische voeding gaan kopen. Maaïke: “Het systeemdenken van de biologische landbouw spreekt me aan. Biologische boeren zorgen dat ze een gezond en divers systeem hebben met verschillende rassen en gewassen en een rijk bodemleven.”

Tegen de stroom

Het raakt haar persoonlijk dat de diversiteit in het veld en op ons bord nog steeds afneemt. Het werk van Stichting Zaadgoed ondersteunt ze dan ook met hart en ziel. Maaïke: “Ik geloof heel erg in oplossingen van onderop. Ik heb bewondering voor individuele telers die tegen de stroom in bezig zijn met de zeer arbeidsintensieve veredeling. Zonder deze mensen zou heel veel diversiteit verdwijnen.”

Stichting Zaadgoed ondersteunt het werk van deze kleinschalige initiatieven. Maaïke: “Tegelijkertijd werken we aan de bewustwording van de hele keten. Een groenteteler kan wel een mooi nieuw groenterras ontwikkelen, maar als zijn collega-telers het niet gaan gebruiken of de handel en consumenten het niet kopen, heb je er alsnog niks aan.”

foto: Annelijn Steenbruggen

In dit nummer:

- Biodiversiteit noodzakelijk!
- Van de voorzitter
- Geslaagde donateursdag
- Lopende projecten
- Kort Nieuws

Verbrede blik

Afgelopen zomer is Maaïke voor Biologica naar New Mexico in de Verenigde Staten afgereisd om de eerste Wereldconferentie over biologische veredeling en fokkerij te bezoeken. Maaïke: “Er waren 125 deelnemers. Voor een Wereldconferentie is dat weinig maar de deskundigheid was wel heel hoog. In die zin was het een hele vruchtbare conferentie.” Ze volgde onder andere workshops over het belang van biologische veredeling voor de voedselzekerheid, over verschillende veredelingstech-

→ vervolg 'op alle niveaus hebben we diversiteit nodig'

nieken en over de financiering van biologische veredeling. Maar haar blik is vooral verbreed door de ontmoetingen die ze had met onderzoekers en veredelaars van over de hele wereld.

Subjectief

Maaïke was verrast door het verschil tussen Europa, de VS en ontwikkelingslanden. Elk werelddeel loopt bij de ontwikkeling van biologische veredeling tegen totaal andere problemen aan.

Maaïke: "In Europa is het door de strenge regelgeving heel kostbaar om een nieuw ras op de markt te brengen. In de VS gaat dit veel soepeler omdat ze geen verplichte rassenlijst hebben. Een ander verschil is dat de ethiek voor ons heel zwaar weegt. Het viel me op dat ze in de VS veel minder discussiëren over welke veredelingstechnieken wel of niet in de biologische landbouw passen. Gentechnologie is verboden maar verder zien ze dit als subjectief en cultuurgebonden. Bovendien hebben zij hun handen al vol aan ggo-vervuiling in hun zaden."

Rasbescherming

In veel Afrikaanse en Aziatische landen is zaadproductie en veredeling door boeren nog de normaalste zaak van de wereld. Dit zorgt voor een grote diversiteit aan lokaal aangepaste rassen. Maaïke: "Ik sprak een Filipijnse onderzoeker die met 60 boeren werkt aan de veredeling van nieuwe rijstassen. Dat zijn getallen waar Zaadgoed alleen van kan dromen. Een probleem waar deze landen mee te maken hebben, is dat ze volgens internationale organisaties zoals UPOV en WTO een vorm van rasbescherming moeten hebben om mee te kunnen doen aan de internationale handel. Het ligt dan voor de hand om ons Westerse systeem over te nemen. In de praktijk betekent dit dat Afrikaanse en Aziatische boeren hun rassen moeten laten registreren en toetsen. Bovendien wordt het moeilijker om zelf vermeerderd zaad uit te wisselen of te verkopen. Als deze boeren

Excursie op een proefboerderij in New Mexico

Van de voorzitter

Met een nieuwe enthousiaste en ervaren penningmeester uit onze eigen donateurskring en de toezegging van de Triodos Foundation dat ze ons werk ook komend jaar blijven steunen, gaan we een nieuw jaar tegemoet.

In deze Kiemkracht een overzicht van projecten die we in 2009 dankzij uw steun konden uitvoeren en een interview met Maaïke Raaijmakers, één van de stuwende krachten achter onze stichting. Uit haar verhaal blijkt dat we als Stichting Zaadgoed niet alleen staan, maar onderdeel vormen van een diverse en wereldwijde beweging van mensen die zich bezig houden met ons cultureel erfgoed en de kennis om dit in stand te houden.

Namens alle bestuursleden dank ik u voor uw steun en vertrouwen in 2009 en wens u een gelukkig Nieuwjaar. Ter inspiratie het prachtige gedicht van Ida Gerhardt over zaad.

Bert van Ruitenbeek

Over de Eerbied I

Gij moet het eenzaam laten
het zaad dat ligt te slapen
en dat al kiem gaat maken.
Dit eerstelingsbewegen
van leven binnen leven
vermijd het te genaken.
Laat het stil in zijn waarde,
zaad in donkere aarde;
zaad in de donkere aarde
en het zal groen ontwaken.

Diversiteit aan wortelrassen

vervolgens overstappen op moderne rassen van commerciële zaadbedrijven gaat veel lokale diversiteit verloren."

Rassenmengsels

Voor Stichting Zaadgoed heeft Maaïke op de Wereldconferentie een paar inspirerende ideeën opgedaan. Maaïke: "In Duitsland betalen twintig natuurvoedingswinkels mee aan de veredeling van een bloemkoolras. Ook heb ik leuke voorbeelden gezien van kennisontwikkeling via boeren-netwerken." Verder viel het haar op dat er bij alle congresbezoekers een heel groot besef is van het belang van biodiversiteit. Maaïke: "Met het veranderende klimaat wordt diversiteit nog belangrijker. Een grote diversiteit aan rassen is een vorm van risicospreiding: het ene ras doet het goed bij droogte en het andere heeft juist in natte periodes een hoge opbrengst." Voor Nederland ziet Maaïke ook toekomst voor de teelt van rassenmengsels, bijvoorbeeld verschillende tarwesoorten op een perceel. Maaïke: "Op alle niveaus hebben we diversiteit nodig. Dat is de kern van biologische veredeling."

Geslaagde donateursdag op de Ommuurde Tuin

In september was Stichting Zaadgoed met een groep van ongeveer vijftig enthousiaste donateurs te gast op de Ommuurde Tuin in Renkum. Laarzen en regenkleding konden thuisblijven, aangezien het deze dag mooi weer was.

In de vorige Kiemkracht heeft u al kunnen lezen over de biologische groentetuin van Taco Ijzerman en Esther Kuiler en over het netwerk Eeuwig Moes. Nu konden we deze schitterende tuin zelf aanschouwen. Het voltallige bestuur van Zaadgoed was aanwezig om zich voor te stellen en te vertellen over hun werkzaam-

foto: Jan en Lina Zenhorst

Eeuwig Moes de favoriete groente van Karel de Grote

heden voor de stichting. Daarna vertelde Taco met veel passie over de tuin op landgoed Oranje Nassau's Oord. Deze troffen zij tien jaar geleden volledig verwaarloosd aan en is intussen helemaal opgeknapt. Tijdens de rondleiding werd het uitgeknipte teeltplan toegelicht en kwamen we langs allerlei 'vergeten' groenten. Bij elk gewas wist Taco wel een leuke anekdote te vertellen, zoals over Eeuwig Moes, een oerkool die Karel de Grote graag at. Zijn soldaten bewaarden de plantjes onder hun kleren om ze goed te houden tijdens veldtochten.

Na de rondleiding kon geproefd worden van een aantal heerlijke historische groentehapjes uit eigen tuin. Er waren zoveel aanmeldingen binnengekomen dat we helaas een aantal mensen hebben moeten teleurstellen. Gelukkig is de Ommuurde Tuin vaker te bezoeken. Kijk op www.ommuurdetuin.nl voor meer informatie.

Lopende projecten

In de vorige Kiemkracht heeft u kunnen lezen over ons slaproject met scholieren en de peen rassenproef en smaaktest in samenwerking met Odin. Maar Stichting Zaadgoed doet meer. Hoe staat het met de selectie in courgette, ui, aardappel en tomaat? Een kort overzicht van de projecten die we financieel ondersteunen:

- Voor de uien van René Groenen is het een goed jaar geweest, zowel vegetatief als generatief (veel zaad). Door de vele jaren van selectiewerk is zich nu een nieuw ras aan het ontwikkelen dat René volgend jaar in een rassenproef wil vergelijken met bestaande rassen.
- Bart Vosselman heeft dit jaar gebruikt om specifieke (gewenste) eigenschappen van de vele typen courgettes te selecteren. De vruchtzetting is niet overal goed verlopen maar er is voldoende materiaal om in 2010 de volgende fase in te gaan met verschillende proefcombinaties.
- De cursus stamselectie aardappelen heeft nieuwe aardappeltelers enthousiast gemaakt voor de aardappelveredeling. Hierdoor kunnen er nog meer kruisingen gemaakt worden voor de ontwikkeling van biologische aardappellijnen. Volgend jaar wordt de cursus herhaald.
- Robert Koekoek heeft dit jaar maar liefst 80 oude tomatenrassen getoetst op eigenschappen als smaak, groei- en houdbaarheid. Daarvan zijn 30 rassen overgebleven die volgens Robert voldoende potentie hebben voor verkoop in boerderijwinkels en op boerenmarkten. Volgend jaar wil Robert een bijeenkomst organiseren om de rassen aan potentiële afnemers te laten zien (en proeven).
- In het kader van het Europese project Farm Seed Opportunities zijn in Nederland oude spinazie- en tarwerassen getest. De spinazierassen blijken helaas niet om te kunnen gaan met het relatief lage bemestingsniveau in de biologische landbouw; ze gaan schieten. Om deze rassen bruikbaar te maken is dus nog veredelingswerk nodig. De tarwerassen bieden meer perspectief. Vier biologische akkerbouwers hebben de handen ineen geslagen en zijn deze oude rassen gaan telen. Bakkers uit de regio bakken hier lekkere broden van die ze aanbieden in streekwinkels. Kijk voor meer informatie op www.ijseldalpuurlekkerder.nl.

Kort Nieuws

Nieuwe penningmeester

Per 2010 heeft Zaadgoed een nieuwe penningmeester. De huidige penningmeester, Cor Zenhorst, treedt na het afronden van zijn studie in Wageningen en in verband met zijn toekomstplannen terug als penningmeester. Gelukkig blijft hij betrokken als bestuurslid. Wij danken Cor voor zijn jarenlange inzet als penningmeester en wensen hem succes met zijn carrière. De nieuwe penningmeester is Jan Weggemans (62 jaar) uit Diepenveen (Deventer). Hij is econoom en adviseur volkshuisvesting en al vele jaren donateur van Stichting Zaadgoed. Hij heeft ervaring als penningmeester en bestuurslid van verschillende verenigingen. Als enthousiast volkstuinder ervaren hij en zijn vrouw in de praktijk de waarde van biologische zaadteelt. "Wie zelf groente teelt, heeft baat bij goed zaad naast een goede zorg voor de bodem. Variatie en goed smakende producten zijn gebaat bij een goed beheer van het historische erfgoed van zaden. Aspecten als duurzaamheid van het telen van voedsel en een gezonde en gevarieerde voeding hangen er mee samen. Zo helpt Stichting Zaadgoed je met een ontdekkingsreis in de wereld van het biologisch zaad en dat is de basis van biologisch verbouwd voedsel", aldus onze nieuwe penningmeester.

Nieuwe wet voor oude landrassen

In Brussel is een nieuwe wet aangenomen voor de registratie en het op de markt brengen van oude landrassen. De overheid hoopt er met deze wet voor te zorgen dat oude rassen

die voorheen nooit geregistreerd waren voortaan officieel verhandeld kunnen worden. Hoewel de wet bedoeld is om de biodiversiteit te vergroten vrezende veel zaadproducenten het tegenovergestelde effect. Dit vanwege de kosten die ze moeten maken voor het laten registreren van de landrassen. Om aan deze bezwaren tegemoet te komen heeft de Raad van Plantenrassen een project goedgekeurd waarmee de inventarisatie en het onderzoek van de eerste serie rassen gefinancierd zal worden.

Zaadgoed op de Biovak

In januari vindt in Zwolle voor de derde keer de biologische vakbeurs (Biovak) plaats. Vorig jaar trok deze beurs maar liefst 5000 bezoekers. Een goede plek dus voor Stichting Zaadgoed om zich te presenteren en nieuwe telers te interesseren voor biologische veredeling. Net als vorig jaar staan we, tussen alle zaadbedrijven, met een stand op het zogenoemde veredelingsplein. Daarnaast zal er een workshop plaatsvinden over biologische veredeling. Daarin worden onder andere de resultaten van de peen smaaktest van Odin gepresenteerd. Info: www.biovak.nl

Post kwijt

Helaas is er afgelopen zomer een zending met post kwijtgeraakt. Mocht u in de maanden augustus of september post naar Zaadgoed hebben gestuurd, dan zou het kunnen dat dit verloren is gegaan. Heeft u bijvoorbeeld een adreswijziging gestuurd in die periode, zou u dan zo vriendelijk willen zijn dit nogmaals door te geven. U kunt ook eerst nagaan of uw post is binnengekomen via info@zaadgoed.nl

Waarom Stichting Zaadgoed ?

De biologische landbouw wil goed smakende en gezonde voeding produceren zonder kunstmest, chemische bestrijdingsmiddelen en gentechnologie. Hiervoor zijn rassen nodig die zijn aangepast aan de biologische teeltwijze. Robuuste rassen met een goede weerstand tegen ziekten en plagen en een diepe beworteling om voldoende voedingsstoffen uit de bodem of organische mest halen. Om zulke rassen te ontwikkelen is veel verdelingswerk nodig, veel meer dan er tot nog toe wordt gedaan. Stichting Zaadgoed is opgericht om biologische zaadteelt en veredeling, door en voor biologische telers, te stimuleren.

Zij ondersteunt daartoe concrete veredelingsprojecten en rassenproeven. Daarnaast geeft zaadgoed bekendheid aan biologische plantenveredeling door het organiseren van lezingen, excursies, workshops en cursussen voor biologische telers en veredelaars. Bent u enthousiast over de doelstellingen van Stichting Zaadgoed, word dan donateur door 10 euro (of meer) over te maken op banknummer 800 008 t.n.v. Stichting Zaadgoed te Utrecht, o.v.v. uw naam en volledige adres. U kunt ook donateur worden via onze website www.zaadgoed.nl

ZAADgoed

Welkomstgeschenk

Voor nieuwe donateurs heeft Stichting Zaadgoed een set van 4 mooie ansichtkaarten ontwikkeld. Op de kaarten staan foto's van gewassen waaraan in projecten van zaadgoed gewerkt wordt.

Colofon

Kiemkracht is een uitgave van Stichting Zaadgoed en verschijnt 2x per jaar.

Redactie: Maaik Raaijmakers, Linda Pater, Annelijn Steenbruggen

Fotografie: Maaik Raaijmakers, Annelijn Steenbruggen, Jan en Lina Zenhorst

Vormgeving & productie: www.burolaga.nl

Adres redactie en Stichting Zaadgoed: p/a Biologica, Postbus 12048 3501 AA Utrecht

e-mail: info@zaadgoed.nl www.zaadgoed.nl

Postbank nr 800 008